

אלגברה מופשטת 2 - תרגיל

אתר הקורס: www.math-wiki.com - "מופשטת"

משפט אוקלידס

בהינתן שני מספרים שלמים $a, b \in \mathbb{Z}$ כך ש $b \neq 0$ ניתן לחלק את a ב b עם שארית: כלומר קיימים $r, q \in \mathbb{Z}$ כך ש $0 \leq r < |b|$ ומתקיים $a = qb + r$. שארית r .

דוגמאות

א. אם מחלקים את 7 ב 2 $7 = 3 \cdot 2 + 1$. אם מחלקים את 7 ב 2: $7 = (-3) \cdot (-2) + 1$, $0 \leq 1 < (-2)$.
תרגיל: הראו ש r ו q נקבעים ביחידות.

הגדרה

$a, b \in \mathbb{Z}$. נאמר כי b מחלק את a או לחילופין a מתחלק ב b אם $a = c \cdot b$ לאיזשהו $c \in \mathbb{Z}$, או לחילופין אם שארית החלוקה של a ב b היא אפס.

הגדרה

1. בהינתן $a, b \in \mathbb{Z}$ (כך שלא שניהם אפס) נגדיר את המחלק המשותף המקסימלי $c = \gcd(a, b)$ להיות המספר השלם החיובי הגדול ביותר שמחלק את שניהם.

2. מכפלה משותפת מינימלית $\text{lcm}(a, b)$ היא המספר השלם החיובי הקטן ביותר במחלק

$$\text{lcm}(a, b) = \frac{a \cdot b}{\gcd(a, b)} \text{ ב } a \text{ ו } b.$$

הגדרה

$a, b \in \mathbb{Z}$ נקראים זרים אם $\gcd(a, b) = 1$.

משפט

לכל $a, b \in \mathbb{Z}$ (כך שלא שניהם אפס) קיימים $u, v \in \mathbb{Z}$ כך ש $au + bv = \gcd(a, b)$.

אלגוריתם אוקלידס

נתונים: $a, b \in \mathbb{Z}$, $a \geq b$. רוצים למצוא: $\gcd(a, b)$

$$a = q_1 b + r_1, 0 \leq |r_1| < |b|$$

$$b = q_2 r_1 + r_2, 0 \leq |r_2| < |r_1|$$

$$r_1 = q_3 r_2 + r_3$$

$\vdots$

$$r_{k+1} = 0$$

$$r_k | r_{k-1}$$

$$r_k = \gcd(a, b)$$

דוגמה

$$\gcd(234, 61)$$

$$234 = 3 \cdot 61 + 51$$

$$61 = 1 \cdot 51 + 10$$

$$51 = 5 \cdot 10 + 1$$

$$\gcd(234, 61) = 1$$

עכשיו נמצא את u, v :

$$51 - 5 \cdot 10 = 234 - 3 \cdot 61 - 5(61 - 1 \cdot 51) = 1 \cdot 234 - 3 \cdot 61 - 5 \cdot 61 + 6 \cdot 51 = 6 \cdot 234 - 23 \cdot 61$$

תרגילי בית

1. אם c מחלק את a ו b אזי c מחלק את $\gcd(a, b)$.

2. אם c מחלק את a ו b אזי $\text{lcm}(a, b)$ מתחלק ב c .

$$3. \text{ אם } b = \prod_{i=1}^m p_i^{\beta_i} \text{ ו-} a = \prod_{i=1}^m p_i^{\alpha_i}$$

$$\gcd(a, b) = \prod_{i=1}^m p_i^{\min\{\alpha_i, \beta_i\}}$$

$$\text{lcm}(a, b) = \prod_{i=1}^m p_i^{\max\{\alpha_i, \beta_i\}}$$

$$4. \text{ lcm}(a, b) = \frac{ab}{\gcd(a, b)}$$

$$5. \gcd\left(\frac{a}{\gcd(a, b)}, \frac{b}{\gcd(a, b)}\right) = 1$$

$$6. \text{ אם } a|bc \text{ וגם } \gcd(a, b) = 1 \text{ אזי } a|c$$

הגדרה

קבוצה G עם פעולה $\otimes$ בינארית $G \otimes G \rightarrow G$ היא "חבורה" אם מתקיימים התנאים הבאים:

1. סגירות (מוגדרות?)

$$\text{לכל } a, b \in G \text{ קיים יחיד } c \in G \text{ כך ש-} a \otimes b = c$$

2. אסוציאטיביות

$$a \otimes (b \otimes c) = (a \otimes b) \otimes c$$

3. קיום איבר יחידה $e \in G$

$$\forall a \in G, a \otimes e = e \otimes a = a$$

4. קיום איבר הופכי

$$\text{לכל } a \in G \text{ קיים } b \in G \text{ (יחיד) כך ש-} a \otimes b = b \otimes a = e$$

אם בנוסף לתנאים הקודמים מתקיים:

5. חילופיות \אבליות

$$\forall a, b \in G, a \otimes b = b \otimes a$$

אז G נקראת אבלית.

הערות

1. אם מתקיימים תנאים 1-3 אך לא דווקא 4, אזי G נקראת מונויד.

2. אם מתקיימים 1-2 ולא דווקא 3 ו-4 אזי G נקראת אגודה (או חבורה למחצה)

הערה

1. לעיתים רבות משמיטים את $\otimes$ ורושמים פשוט ab .
2. כאשר מתייחסים לחבורה מקובל לרשום $(G, \otimes, e)$.

דוגמאות

1. $S = (\mathbb{N}, *)$ כאשר $*$ מוגדר לפי $a * b = b^a$.
סגירות? $\checkmark$
האם יש איבר יחידה? χ . אם ננסה לקחת את 1 (המועמד היחיד, שכן $\forall a \neq 1, b^a \neq b$), אזי $b * 1 = 1^b \neq b$.
אסוציאטיביות? χ . אבל $(3 * 3) * 3 = (27) * 3 = 3^{27}$ אבל $3 * (3 * 3) = 27^3 = 3^9$.
2. תהי קבוצה X כלשהי. נביט במועמדת לחבורה $(P(X), \cup, \emptyset)$.
סגירות? $\checkmark$
איבר יחידה? $\checkmark$
אסוציאטיביות? $\checkmark$
הפכי? χ : אם $A \neq \emptyset$ אזי $A \cup B \neq \emptyset$ לכן זוהי אינה חבורה, אלא מונויד.

הערה

דוגמה 2 היא דוגמה למונויד שלא יכולה להתרחב לחבורה. לעומת זאת, $(\mathbb{N}, \cdot, 1)$ היא מונויד שמתרחב לחבורה אם מחליפים את $\mathbb{N}$ ב $\mathbb{Q} \setminus \{0\}$.

4. $C = \{(x, y) \in \mathbb{R}^2 : x^2 + y^2 = 1\}$ ונגדיר פעולה $*$:
 $(x, y) * (z, w) = (x \cdot z - y \cdot w, x \cdot w + y \cdot z)$. האם C חבורה ביחס ל $*$?
נביט במרכיבים:

$$(x + iy)(z + iw) = xz - yw + i(yz + xw)$$

$$x^2 + y^2 = |x + iy|^2 = 1 \Rightarrow x + iy = \text{cis } \alpha$$

C עם הפעולה $*$ היא מתנהגת כמו $D = \{\text{cis } \alpha : 0 \leq \alpha < 2\pi\}$ עם פעולת כפל.

האם D חבורה?

$$\text{cis } (\alpha) \text{cis } (\beta) = \text{cis } (\alpha + \beta) \in D \quad \checkmark \text{ סגירות?}$$

$$\text{cis } (\alpha) \text{cis } (\beta) \text{cis } (\gamma) = \text{cis } (\alpha + \beta + \gamma) \quad \checkmark \text{ אסוציאטיביות?}$$

$$\text{cis } (0) = 1 \quad \checkmark \text{ איבר יחידה?}$$

$$\text{cis } (\alpha) \text{cis } (2\pi - \alpha) = \text{cis } (0) \quad \checkmark \text{ הופכי?}$$

C היא חבורה אבלית.

הגדרה

"סדר" של חבורה הוא פשוט העוצמה שלה כקבוצה (כמו בדידה).

טבלאות כפל

·	0	1	2	3	4
0	0	0	0	0	0
1	0	1	2	3	4
2	0	2	4	6	8
3	0	3	6	9	12

$(\mathbb{Z}_4, +, 0)$

+	0	1	2	3
0	0	1	2	3
1	1	2	3	4
2	2	3	0	1
3	3	0	1	2

$(\mathbb{Z}_2 \times \mathbb{Z}_2, +, (0,0))$

+	(0,0)	(0,1)	(1,0)	(1,1)
(0,0)	(0,0)	(0,1)	(1,0)	(1,1)
(0,1)	(0,1)	(0,0)	(1,1)	(1,0)
(1,0)	(1,0)	(1,1)	(0,1)	(0,1)
(1,1)	(1,1)	(1,0)	(0,1)	(0,0)

הסימטריות נובעת מחילופיות